

MEMÒRIA DEL CES

*SOBRE L'ECONOMIA,
EL TREBALL I LA SOCIETAT
DE LES ILLES BALEARS
2003*

EDITAT PER:

Consell Econòmic i Social de les Illes Balears

DISSENY GRÀFIC, INFOGRAFIES I MAQUETACIÓ: dDC

IMPRESSIÓ: amadip.esment

ISBN: 84-609-2960-4

DIPÒSIT LEGAL: PM-2783-2003

PRESENTACIÓ

Sempre serà un plaer presentar la *Memòria dels Ces sobre l'economia, el treball i la societat de les Illes Balears*. El marc legal de regulació del Consell ens condueix a l'elaboració d'una visió conjunta de la situació econòmica, social i laboral de les Illes Balears. Per assolir aquest repte, analitzem totes aquelles qüestions que afecten als ciutadans de les Illes Balears i que tenen a veure amb la nostra realitat econòmica, en l'ocupació, la qualitat de vida i la protecció social.

Aquesta Memòria del 2003 és la tercera que realitza el Consell Econòmic i Social. Ja podem parlar d'una certa continuïtat, d'una visió conjunta de les tres memòries que marcaran el futur d'aquest treball. Al mateix temps, tenim perspectiva de l'esforç d'estudi i consens que fan les organitzacions representades al Ces per arribar a acords útils per a la nostra societat. Tant una cosa com l'altra ajudarà a les institucions públiques en la tasca de fer front als reptes diaris de la seva gestió i en la tasca de govern, o en la recerca d'una expressió encertada de la voluntat popular a través de les lleis.

En l'elaboració de la Memòria es tenen en compte els estudis i les aportacions de gairebé tot el conjunt de les entitats i persones que elaboren anàlisis de la situació econòmica, social i laboral de les Illes Balears. Però també és un document que neix del consens de la societat civil representada al Ces. No és, per tant, sols un document de tècnics i experts, és un document de debat i acord. És un document de reflexió compartida i, possiblement, aquest sigui un dels trets diferenciadors i més característics d'aquesta publicació.

La Memòria reflecteix la realitat complexa de l'any 2003, que ha estat debatuda i controvertida de distinta manera segons qui parli d'ella. Aquest any va ser un any de canvis polítics que han marcat aquest mateix debat. El cert és que es tracta d'un any que no passarà desapercbut en la petita història del nostre poble. No sols en tot els esdeveniments que afectaren a les persones i col·lectius -on hi trobarem les seves decepcions o il·lusions-, sinó perquè es pot dir que es tracta d'un any en què el conjunt de la nostra societat demanà un aclariment del seu futur econòmic i social, i expressà una voluntat. Les preocupacions i opinions sobre el model turístic, l'ordenació i la utilització del territori, el futur de les nostres indústries, la capacitat de creixement, la qualitat de l'ocupació, la immigració ... han estat temes que, diàriament, han omplert les pàgines del nostres diaris. A tot això hi vol aportar la nostra Memòria, la serenitat de l'estudi rigorós, la reflexió i el consens com a base imprescindible per poder trobar un camí que garanteixi un futur per a tots.

Puc assegurar que aquest document ha estat fruit de llargs debats, enriquidors i, al mateix temps, densos i amb tensions. Aquesta tasca s'ha fet amb gran generositat i dedicació, per poder arribar a acords que mai satisfan a tothom però que volen ser expressió de tots. Per això cal agrair i reconèixer l'esforç de tots els membres d'aquest consell i, molt en especial, dels que formen part de les comissions de treball de cada àrea i de la comissió de la Memòria que, en definitiva, l'ha fet possible.

Enguany s'ha separat el document *Suggeriments sobre la situació socioeconòmica i laboral de les Illes Balears*, de la Memòria. Els "suggeriments" són un treball que es pot qualificar de "més polític", i expressa les recomanacions que el Ces fa al Govern -dins del primer semestre de cada any-, per tal que siguin tinguades en compte de cara als pressuposts de l'any vinent. La Memòria és un treball més tècnic, d'anàlisi detallada, de concepció objectiva i de gran utilitat informativa. El plenari del Ces ho va considerar així per facilitar la comprensió i el debat dels dos aspectes d'una mateixa realitat: una comú comprensió de la realitat que ens envolta, la més objectiva possible i, a la vegada, poder expressar -fruit d'aquesta visió- els suggeriments que com a societat civil representativa enteníem que podíem fer puntualment al Govern de les Illes Balears.

Creiem que per això trobareu amb el document que teniu a les mans una millora substancial, que us permetrà, a la vegada, acumular el coneixement i la història de la nostra realitat, amb la distinció del que és circumstancial -els Suggeriments- del que és permanent -la Memòria-. Si més no, cal recordar que ambdós documents -juntament amb l'*Informe d'activitats del Ces*-, constitueixen el gruix de l'activitat, del treball i del pensament del Ces corresponent a un any, com és el 2003. Per completar l'anàlisi de la reflexió que fa el Consell hom ha d'acudir als seus dictàmens, estudis i informes.

El Consell Econòmic i Social de les Illes Balears és avui una realitat. Els milers de pàgines que ha editat, fruit del treball col·lectiu i del consens, no necessiten comentaris, però és certament una realitat en construcció permanent. Cal entendre que aquesta tasca només es veurà en la mesura que els comportaments col·lectius percebin la influència del seu pensament i de les seves propostes, com a element de consideració o de referència. Aquesta Memòria del 2003 n'és una passa més, una fita en el camí i no una arribada.

Esperam que així ho considereu amb la lectura d'aquest text i, fruit de la benevolència, ens doneu l'aprovació i que, amb la vostra crítica, ens ajudeu a fer camí.

Francesc Obrador Moratinos

President del Consell Econòmic i Social de les Illes Balears

DIRECCIÓ

Ferran Navinés Badal
Assessor econòmic del CES

SECRETARIA GENERAL

Pere Aguiló Crespi

SERVEIS TÈCNICS DEL CES**SERVEIS JURÍDICS**

Núria Garcia Canals

SERVEIS ECONÒMICS

Ferran Navinés Badal

BECARIS

Margalida Pérez Casellas
Francesc Gabriel Franco Torres

ÍNDEX DE COORDINADORS DE LA MEMÒRIA DEL CES 2003 SOBRE L'ECONOMIA, EL TREBALL I LA SOCIETAT DE LES ILLES BALEARS

Pere Alberti Huguet	Economia social i solidària. Capítol III.8	Marta Jacob Escauriaza Bàrbara Terrasa Pont	Societat del coneixement i de la informació. Capítol I.14
Lluís Ballester Brague	Necessitats i serveis socials. Les organitzacions associatives. Capítol III.9	Joan B. Llorens Beltrán de Heredia	Administracions públiques. Capítol I. 12.1.2, 12.1.3 i 12.1.4
Pedro J. Barceló Obrador Ladislao Roig Bustos	Justícia i Arbitrage. Capítol III.7	Onofre Martorell Cunill Micaela Rosselló Miralles	Transports i comunicacions. Capítol I.10
Antoni Barceló Veny Catalina Barceló Horrach	Construcció. Habitatge. Capítol I.7. Capítol III.6.4	Jaume Orfila Timoner Juan Pérez Artigues Rafael Romero Ferrer	Salut i serveis sanitaris. Capítol III.3
Esteve Barolet Jané Vicenç Tur Tur	Turisme. Capítol I.8	Ma del Carme Orte Socias	Educació. Capítol III.4
Catalina Maria Borrás Amengual Antonia José Puigrós Rebassa	Mercat de treball. Capítol II.1	Margalida Payeras Llodrà Lluís Moyá Bareche	Institucions financeres. Capítol I.11
Ma Antònia Carbonero Gamundí	Demografia i llar. Capítol III.2	Llorenç Pou Garcias	Benestar econòmic i distribució de la renda. Capítol III.1
Joan Carrió i Vidal	Comerç. Capítol I.9	José Antonio Roselló Rausell	El finançament autonòmic. Col·laboració al Capítol I.12
Bartomeu Colom Pastor	El marc normatiu de la llengua. Capítol III.5.8	Pere Salvà Tomàs	Sector primari. Capítol I.5
Javier Franconetti Manchado	Indústria. Capítol I.6	Lluís Vallcaneras Nebot	Medi Ambient. Capítol I.13

* Nota: els apartats de la Memòria que no figuren anteriorment han estat elaborats pels Serveis Tècnics del CES. Els apartats del capítol I han estat revisats i aprovats per la Comissió d'Economia, Desenvolupament Regional i Medi Ambient. Els apartats del capítol II han estat revisats i aprovats per la Comissió d'Ocupació i Relacions Laborals. Els apartats del capítol III han estat revisats i aprovats per la Comissió d'Àrea Social. Finalment, tots els apartats han estat aprovats per la Comissió de la Memòria del CES i pel Plenari del CES de 14 d'octubre de 2004.

ÍNDEX GENERAL

CAPÍTOL I. PANORAMA ECONÒMIC	1
1. PANORAMA INTERNACIONAL	3
1.1. L'evolució econòmica internacional i de les grans regions econòmiques	3
1.2. Els Estats Units	7
1.3. La Unió Europea	8
1.4. El Japó	10
1.5. La resta del món	11
2. UNIÓ EUROPEA	13
2.1. Introducció	13
2.2. Previsions econòmiques	15
2.3. La política econòmica i monetària	18
2.4. La política social i d'ocupació	19
2.5. La política regional i l'ampliació	21
3. ECONOMIA ESPANYOLA	25
3.1. Evolució econòmica	25
3.2. Els sectors productius	27
3.2.1. El sector primari	28
3.2.2. La indústria i l'energia	28
3.2.3. La construcció	29
3.2.4. Els serveis	29
3.3. La inflació i la política monetària	30
3.4. El sector públic	32
4. LES BALEARS: ANÀLISI REGIONAL I PER ILLES	35
4.1. Introducció	35
4.2. L'economia a les Balears	35
4.2.1. L'evolució dels sectors econòmics	39
4.2.2. L'evolució econòmica per illes	40
4.2.3. L'evolució del consum i la inversió	42

4.3. Anàlisi regional	42
4.3.1. El sector primari	42
4.3.2. La indústria	43
4.3.3. La construcció	44
4.3.4. Els serveis	45
4.3.5. El creixement diferencial sectorial	46
4.4. Els preus, la renda i la capacitat de finançament	47
4.4.1. Els preus, els excedents i la inversió	48
4.4.2. L'evolució de la renda familiar bruta disponible	50
4.4.3. El consum, l'estalvi i la capacitat de finançament	51
5. EL SECTOR PRIMARI	55
5.1. Introducció	55
5.2. Els recursos humans en el sector primari	58
5.3. El subsector agrari	62
5.3.1. Els trets generals	62
5.3.2. Les activitats agrícoles	67
5.3.3. Les activitats ramaderes	73
5.4. El subsector forestal	74
5.5. El subsector pesquer	76
6. INDÚSTRIA	79
6.1. Introducció	79
6.2. L'evolució de les empreses industrials	80
6.3. L'evolució de l'ocupació	82
6.4. L'evolució de les branques industrials	87
6.4.1. L'energia	87
6.4.2. Les indústries relacionades amb el sector de la construcció ...	89
6.4.3. La indústria i el comerç exterior	91
6.4.4. Les indústries relacionades amb la demanda interior de consum	97
6.5. Les expectatives i la inversió	99
7. CONSTRUCCIÓ	101
7.1. Introducció	101
7.2. Els factors de producció	102
7.2.1. Els materials de construcció	102
7.2.2. L'ocupació	104
7.2.3. Els costos dels factors	105

7.3. La producció	106
7.3.1. La inversió pública	106
7.3.2. La inversió privada	106
8. TURISME	113
8.1. Introducció	113
8.2. La demanda turística	113
8.2.1. Les arribades turístiques	113
8.2.2. El "hub" de tràfic aeri alemany a l'aeroport de Palma.	116
8.2.3. Anàlisi per nacionalitats i per illes	117
8.2.4. L'estacionalitat de les arribades turístiques	122
8.2.5. Nivell de satisfacció del turista arribat a Balears	126
8.3. L'oferta turística	128
8.3.1. Capacitat de les ofertes reglada i no reglada	128
8.3.2. Nivell d'estades i d'ocupació de l'oferta reglada	132
8.3.3. Els ingressos turístics	133
8.4. Consideracions finals	135
9. COMERÇ	137
9.1. Introducció	137
9.2. L'estructura empresarial del sector comercial	138
9.3. Els agregats principals del sector comercial	144
9.3.1. Aspectes metodològics	144
9.3.2. Trets principals del sector del comerç a les Illes Balears i a l'Estat espanyol	144
9.3.3. Anàlisi del sector del comerç a les Illes Balears	146
9.4. Evolució conjuntural del comerç al detall	150
10. TRANSPORTS I COMUNICACIONS	155
10.1. Introducció	155
10.2. Els transports	158
10.2.1. El transport de viatgers	159
10.2.2. El transport de mercaderies	162
10.2.3. Les agències de viatges	164
10.2.4. Altres activitats annexes al transport	166
10.3. Les comunicacions	168
10.4. Anàlisi de la conjuntura de l'any 2003	170
10.4.1. El transport marítim	170
10.4.2. El transport aeri	173

10.4.3. El transport terrestre	176
10.4.4. Les activitats postals	177
10.4.5. Les telecomunicacions	178
11. INSTITUCIONS FINANCERES	179
11.1. Introducció	179
11.2. Panorama general: la política monetària	180
11.3. Les entitats bancàries	181
11.3.1. La dimensió de la xarxa d'oficines	181
11.3.2. El servei bancari	183
11.3.3. El crèdit dels bancs, de les caixes d'estalvis i de les cooperatives de crèdit a les Balears	186
11.3.4. Dipòsits en els bancs, en les caixes d'estalvis i en les cooperatives de crèdit a les Balears	191
11.3.5. El flux financer de les Balears	193
11.3.6. La productivitat de les entitats bancàries	194
11.4. La Societat de Garantia Recíproca (ISBA)	195
11.5. El mercat de la borsa	197
12. ADMINISTRACIONS PÚBLIQUES I FINANÇAMENT	201
12.1. Anàlisi pressupostària	201
12.1.1. La comunitat autònoma	201
12.1.2. Els consells insulars	233
12.1.3. Els ajuntaments	241
12.1.4. L'administració de l'Estat	247
Col·laboració: El finançament autonòmic (José Antonio Roselló Rausell)	249
13. MEDI AMBIENT	257
13.1. El territori	257
13.2. Els altres recursos naturals	261
13.2.1. L'aigua	261
13.2.2. L'energia	263
13.3. Els residus	264
13.3.1. Els residus sòlids	264
13.3.2. Les aigües residuals	266
13.4. El patrimoni natural	267
13.4.1. La vegetació	267
13.4.2. La fauna	271
13.4.3. Els espais naturals protegits	272

14. SOCIETAT DEL CONEIXEMENT I DE LA INFORMACIÓ	275
14.1. Introducció	275
14.2. Anàlisi del sistema d'innovació de les Illes Balears	276
14.2.1. La recerca, el desenvolupament tecnològic i la innovació....	276
14.2.2. La societat de la informació	282
14.3. Les actuacions de les administracions	286
14.3.1. La Unió Europea: VI Programa Marc (2003-2006)	286
14.3.2. El Pla Nacional de Recerca Científica, Desenvolupament i Innovació Tecnològica (R+D+I) 2000-2003	286
14.3.3. Les Illes Balears	289
CAPÍTOL II. MERCAT DE TREBALL I SEGURETAT SOCIAL	297
1. MERCAT DE TREBALL	299
1.1. Panorama general de l'ocupació	299
1.1.1. Anàlisi de les dades d'afiliació a la Seguretat Social	299
1.1.2. Anàlisi de l'enquesta de la població activa	307
1.1.3. Anàlisi comparada de les taxes d'activitat, d'atur i d'ocupació de les Balears i d'altres comunitats autònomes	308
1.1.4. L'índex de qualitat del treball	315
1.1.5. Indicadors d'avaluació per a l'estratègia europea de l'ocupació	320
1.2. Anàlisi de l'ocupació	321
1.2.1. L'ocupació per situacions laborals	321
1.2.2. La temporalitat	321
1.2.3. Els ocupats i els assalariats per tipus de jornada, per sexe i per sector econòmic	325
1.2.4. L'atur registrat, les demandes d'ocupació i les col·locacions registrades	326
1.2.5. La contractació	328
1.2.6. L'extinció i els acomiadaments	333
1.3. La negociació col·lectiva	334
1.3.1. Anàlisi comparada de les Balears amb relació a Espanya	334
1.3.2. La negociació col·lectiva a les Illes Balears	336
1.4. La sinistralitat laboral	337
1.5. Les polítiques d'ocupació	342
1.6. Evolució de l'activitat del Tribunal d'Arbitratge i Mediació de les Illes Balears	343

2. SEGURETAT SOCIAL	347
2.1. Introducció	347
2.2. La recaptació de la Seguretat Social	347
2.3. Les despeses de la Seguretat Social	349
2.3.1. Anàlisi comparativa de les pensions contributives per comunitats autònomes, per províncies i per municipis de les Balears	349
2.3.2. Anàlisi de les pensions contributives segons els diferents règims	358
2.3.3. Anàlisi dels subsidis	360
2.4. La protecció per atur	363
CAPÍTOL III. QUALITAT DE VIDA I PROTECCIÓ SOCIAL	367
1. BENESTAR ECONÒMIC I DISTRIBUCIÓ DE LA RENDA	369
1.1. Introducció	369
1.2. El nivell de consum privat	371
1.3. Distribució de la renda	373
1.4. La pobresa relativa a les Illes Balears	379
2. DEMOGRAFIA I LLAR	381
2.1. La dinàmica actual de la població	381
2.2. Els components de la dinàmica demogràfica	386
2.2.1. La natalitat i la fecunditat	386
2.2.2. La nupcialitat	389
2.2.3. La mortalitat	392
2.2.4. Les migracions	394
2.3. Les característiques de la llar	399
2.3.1. Les dimensions i l'estructura de la llar	399
2.3.2. La convivència dels infants i dels joves	401
2.3.3. La convivència de la gent gran	403
2.3.4. La convivència dels immigrants	407
3. SALUT I SERVEIS SANITARIS	409
3.1. Panorama de salut	409
3.1.1. La mortalitat	409
3.1.2. La morbiditat	414

3.1.3. Els accidents	416
3.1.4. La SIDA	416
3.1.5. Les interrupcions voluntàries de l'embaràs	417
3.1.6. Les malalties de declaració obligatòria	418
3.2. Els serveis sanitaris	419
3.2.1. La legislació, la normativa i les noves polítiques de salut	419
3.2.2. El finançament de la salut	419
3.2.3. L'assegurança sanitària	423
3.2.4. Els recursos assistencials	424
3.2.5. L'activitat assistencial	429
4. EDUCACIÓ	437
4.1. El treball legislatiu de la comunitat autònoma de les Illes Balears	437
4.2. El sistema escolar de les Illes Balears	439
4.2.1. La situació educativa a les Illes Balears: característiques	439
4.2.2. L'escolarització de l'alumnat estranger	451
4.3. El sistema universitari de les Illes Balears	455
4.3.1. Introducció	455
4.3.2. La situació universitària a les Illes Balears: característiques ...	458
5. CULTURA. MARC NORMATIU I ÚS SOCIAL DE LA LLENGUA	469
5.1. Els pressupostos	469
5.2. Les arts plàstiques	469
5.2.1. La programació institucional, els museus i les fundacions	471
5.2.2. La programació comercial	473
5.3. La música	474
5.3.1. Els festivals	474
5.3.2. «Un hivern a Mallorca»	475
5.3.3. La Fundació "La Caixa"	475
5.3.4. La Fundació "Sa Nostra"	476
5.3.5. Les discogràfiques	476
5.3.6. La Fira del Disc.....	476
5.4. Edició	477
5.5. El teatre	479
5.5.1. L'activitat als teatres i als auditoris	479
5.5.2. La projecció exterior	479
5.5.3. Les promocions de l'IBATUR	480

5.6. Cinema	481
5.6.1. Els festivals de cinema	481
5.6.2. El cinema comercial	481
5.6.3. El cinema promocionat per les fundacions	483
5.7. Els mitjans de comunicació	484
5.7.1. Els mitjans de comunicació escrits	484
5.7.2. La ràdio	488
5.7.3. La televisió	490
5.8. El marc normatiu de la llengua	491
6. HABITATGE	495
6.1. Introducció	495
6.2. Panorama general: l'habitatge a Espanya i per comunitats autònomes	498
6.3. Les polítiques de suport a l'habitatge	505
6.4. L'evolució de l'habitatge a les Illes Balears	507
7. JUSTÍCIA I ARBITRATGE	515
7.1. Introducció	515
7.2. Els jutjats i els tribunals	518
7.2.1. El Tribunal Superior de Justícia de les Illes Balears	518
7.2.2. L'Audiència Provincial	519
7.2.3. El Tribunal del Jurat	520
7.2.4. El Partit Judicial de Palma	520
7.2.5. El Partit Judicial d'Inca	524
7.2.6. El Partit Judicial de Manacor	524
7.2.7. El Partit Judicial d'Eivissa	525
7.2.8. El Partit Judicial de Maó	525
7.2.9. El Partit Judicial de Ciutadella	525
7.3. La Fiscalia	525
7.3.1. L'àmbit penal	525
7.3.2. Els anomenats judicis ràpids	533
7.3.3. La vigilància penitenciària	534
7.3.4. La jurisdicció de menors	535
7.3.5. La comissió d'assistència jurídica gratuïta	536
7.3.6. Els recursos humans	538
7.3.7. L'activitat de la Fiscalia	538
7.4. L'arbitratge	539
7.4.1. La Direcció General de Consum	539
7.4.2. La Direcció General de Transports	542
7.4.3. La Cambra de Comerç	542

8. ECONOMIA SOCIAL I SOLIDÀRIA	545
8.1 Productors de mercat	545
8.1.1. Les cooperatives	545
8.1.2. Les societats laborals	549
8.1.3. Les confraries de pescadors	551
8.1.4. L'ocupació registrada	552
8.2. Les institucions financeres socials	552
8.2.1. L'estalvi ètic	554
8.2.2. El Mont de Pietat de Balears	555
8.2.3. La Caixa Rural	555
8.2.4. L'obra social de les caixes d'estalvis	556
8.3. Els asseguradors de l'economia social	557
8.4. Economia solidària	557
8.4.1. Les iniciatives de comerç just	557
8.4.2. Les iniciatives mediambientals i d'inserció sociolaboral	558
8.4.3. Les iniciatives d'inserció de persones amb discapacitat	560
8.4.4. La Xarxa de Recuperadors d'Economia Solidària (AERESS)	560
8.4.5. La Xarxa d'Economia Alternativa i Solidària (REAS)	560
8.4.6. Els fons de cooperació	562
9. NECESSITATS I SERVEIS SOCIALS. LES ORGANITZACIONS ASSOCIATIVES	565
9.1. Presentació	565
9.2. La conformació de les polítiques públiques	566
9.3. Les necessitats, l'oferta i la demanda de serveis	567
9.3.1. Els serveis socials d'atenció primària	568
9.3.2. La infància i la família	571
9.3.3. La gent gran	587
9.3.4. La dona	595
9.3.5. Les persones amb discapacitat	601
9.3.6. La immigració	609
9.4. Les pensions no contributives i les prestacions de la LISMI	613
9.4.1. Les pensions no contributives (PNC)	613
9.4.2. Les prestacions de la llei d'integració social dels minusvàlids (LISMI)	617
9.5. Les organitzacions associatives	619
9.5.1. La participació associativa	619
9.5.2. L'evolució de les associacions registrades	620
9.5.3. L'evolució del nivell d'associacionisme	621

